

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Інститут педагогіки НАПН України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Український форум керівників освіти
Факультет іноземної філології
За підтримки Інституту Кеннана в Україні

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ЯК МЕТОДОЛОГІЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК: МОВА,
ОСВІТА, КУЛЬТУРА**

МАТЕРІАЛИ
міжнародної науково-практичної конференції
26-27 квітня 2012 рік

Частина I I

Умань 2012

Редакційна колегія:

Побірченко Наталія Семенівна

Ректор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Ткачук Лариса Василівна

Проректор з наукової роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, доцент

Безлюдний Олександр Іванович

Перший проректор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської мови

Коваль Валентина Олександрівна

Директор Інституту філології та суспільствознавства, кандидат педагогічних наук, доцент

Бріт Надія Михайлівна

Декан факультету іноземної філології, кандидат педагогічних наук, доцент

Заболотна Оксана Адольфівна

Координатор міжнародної діяльності університету, завідувач лабораторії педагогічної компаративістики УДПУ імені Павла Тичини, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри практики іноземних мов

Відповідальні за випуск: к. філол. наук, доцент кафедри практики іноземних мов Гут Н. В., викладач кафедри практики іноземних мов Загоруйко Л. О.

Автори несуть відповідальність за наукову вірогідність і коректність вміщених у збірнику матеріалів

Міждисциплінарність як методологія гуманітарних наук : мова, освіта, культура : матеріали міжн. науково-практ. конф., 26-27 квітня 2012 р. м. Умань. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2012 – Ч. 2. – 215 с.

Матеріали збірника присвячено висвітленню проблем, які обговорювалися на міжнародній науково-практичній конференції **«Міждисциплінарність як методологія гуманітарних наук: мова, освіта, культура»**, зокрема: іноземні мови в контексті глобалізації та модернізації сучасного світу; стратегічні напрями розвитку іншомовної освіти в середній та вищій школі; Європа освіти і порівняльна педагогіка в їх обопільному поступі; освітні реформи та інновації; педагогічний персонал: нові компетентності вчителів; історико-соціальні проблеми розвитку освіти і науки тощо.

Видання призначене для науковців, аспірантів, викладачів, студентів та всіх, хто цікавиться здобутками у сфері освіти.

Передмова.....	7
----------------	---

ОСВІТНІ РЕФОРМИ ТА ІННОВАЦІЇ

Авшенюк Н. Роль транснаціональної вищої освіти у забезпеченні сталого розвитку суспільства.....	8
Андрущенко Л. Роль академічного радника в становленні студента: досвід американських університетів.....	11
Бельмаз Я. Підвищення професійного рівня викладачів як один із напрямів реформування вищої освіти Великої Британії.....	13
Бобраков С. The Experience of German Universities in Bridging the Theory-Practice Gap in Teacher Education.....	15
Бойченко М. Інноваційні тенденції у забезпечення якості вищої освіти: європейський контекст.....	19
Бондарчук О. Головні напрями реформування змісту загальної середньої освіти в Австралії.....	21
Волинець Л. Пластичні мистецтва в міждисциплінарних формах навчання учнів коледжів та ліцеїв Франції.....	23
Волошина Н. Інновація в освіті.....	26
Гелета К., Дурановський В. Проблеми інтернаціоналізації приватних вузів в Польщі в контексті глобальних тенденцій.....	29
Глазкова І. Бар'єрна педагогіка як новий напрям педагогічної науки.....	31
Гоштанар І. Освітні інновації: досвід Німеччини.....	34
Джурило А. Реформування загальної середньої освіти у Федеративній Республіці Німеччина очима вітчизняних компаративістів.....	36
Долгова Н. Інноваційні авторські програми з фізичного виховання та спорту в університетах Польщі: євроінтеграційний контекст.....	39
Загоруйко Л. Шляхи подолання нерівності освітніх можливостей у скандинавських країнах.....	42
Ковальчук О. Шкільні реформи нового тисячоліття в країнах Західної Європи.....	45
Красуля А. Морально-етичні витоки фандрейзингової діяльності в університетах США.....	48
Кульчицька Я. Інноваційні системи навчання обдарованих дітей у Канаді.....	51
Лашкул В. Діагностика сформованості професійно-етичної компетентності майбутніх ветеринарів.....	53
Листопад О. Сучасні підходи до моделювання інноваційних процесів.....	56
Локшина О. Проблема забезпечення якості шкільної освіти у федеральних освітніх програмах США.....	59
Мадруга Пол Homeschooling in America.....	62
Нестеренко І. Процес стандартизації в освітній сфері Польщі за умов Болонського процесу.....	64

3. Houle C. O. *The education of adult education leaders* / C. O. Houle. In M. S. Knowles (Ed.), *Handbook of adult education in the United States*. – Chicago : Adult Education Association of the USA, 1960. – P. 117-137.

4. Imel S., Brockett R., James W. *Defining the profession: A critical appraisal. In Handbook of adult and continuing education*. – San Francisco : Jossey-Bass, 2000. – P. 628-642.

5. McCarron J. J. *Crisis or opportunity: An investigation to determine the state of graduate programs in adult education in the United States and recommendations for survival in the 21st century: A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Education* / James J. McCarron. – School of Education, Duquesne University, 2006. – 116 p.

6. Merriam S. B. *The profession and practice of adult education : an introduction* / S. B. Merriam, R. G. Brockett. – San Francisco : John Wiley & Sons, 2007. – xx, 375 p.

Олена Літовка

Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка

(м. Луганськ, Україна)

РОЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ГУМАНІСТИЧНОЇ ОСВІТИ

Гуманістична парадигма, яка повною мірою актуалізувалась в кінці XX століття, внесла до освітньої педагогічної системи значні корективи: спрямувала підходи до навчання підростаючого покоління у особистісно – орієнтоване і особистісно – діяльнісне русло. Ці якісні перетворення зумовили необхідність постановки нових вимог до особистості вчителя і до змісту його фахової підготовки з метою формування чіткої професійної позиції педагога, яка б відповідала зростаючим потребам часу та суспільства.

Актуальність проблеми формування професійної позиції у майбутніх учителів в умовах гуманістичної освіти посилюється тим, що педагогічна позиція є основою їх професіоналізму, творчого потенціалу, продуктивної діяльності. Вона може виявлятися у різних рольових аспектах і постає стимулом для розвитку особистості педагога і його професійного самовдосконалення. Крім того, проблема формування професійної позиції педагога недостатньо розкрита у плані врахування типології педагогічних позицій та їх рольових структур. Вивчення цього питання і складає мету нашого дослідження.

Здійснивши ґрунтовний аналіз філософсько – соціологічної та психолого – педагогічної літератури, ми з'ясували, що проблема формування професійної позиції педагога в цілому як самостійна виокремилась лише у 90 – ті рр. XX століття і наразі вона недостатньо розроблена. До зазначеного періоду дефініція „позиція” розглядалася в категоріях точки зору, переконання, ролі, місця розташування, якостей особистості, відносин. І лише з 90 – х рр. XX століття термін „позиція” почали вживати у контексті педагогічної діяльності в таких

формулюваннях, як „позиція педагога“ (В. Шаталов), „професійно – педагогічна позиція“ (Н. Бочкіна, І. Колеснікова, І. Мавріна), „позиція викладача“ (Л. Жуйкова) та „позиція особистості педагога“ (М. Целих).

Термін „професійна позиція педагога“ багатоаспектний і носить міждисциплінарний характер. У філософії він розглядається у розрізі поняття „позиція“ в цілому, позиція в контексті активної життєвої позиції (філософи – мислителі: Сократ, Піфагор, Конфуцій, Паскаль, Абай і ін.; науковці: В. Бакштановський, В. Пирогов, М. Єлютіна і ін.); у психології основні акценти ставляться на такі поняття, як „позиція особистості“, „внутрішня позиція особистості“, „позиція особистості як суб'єкта діяльності“ (Б. Ананьєв, Л. Божович, С. Рубінштейн, А. Маркова, Д. Сьюпер і ін.); у соціологічному контексті досліджуване поняття розглядається у контексті соціальної позиції особистості через призму її статусно – рольової структури (Б. Ананьєв, І. Кон, І. Аванесян, Т. Мальковська і ін.); а в педагогічному аспекті професійна позиція педагога розглядається як інтегративна характеристика особистості вчителя, як формуюча професійно – особистісна якість, як цілісне динамічне утворення, що виражає стійку систему ставлень вчителя до професії, до учнів, до колег, до самого себе (Є.Бєлозєрцев, Л. Гребньонкін А. Маркова і ін.).

Визначаючи структуру професійної позиції майбутнього вчителя, ми спиралась на наукові праці щодо структури особистості в цілому (Л. Виготський, О. Леонтєв, С. Рубінштейн, В. М'ясищев, К. Платонов і ін.), адже вчитель в гуманістичній освітній парадигмі виступає, перш за все, як особистість.

Таким чином, ми виділили такі компоненти професійної позиції майбутнього вчителя, як ціннісні орієнтації; суб'єктні властивості; професійно – значущі якості особистості вчителя і рефлексія педагогічної діяльності.

На основі аналізу професійної позиції майбутнього вчителя як психолого – педагогічної проблеми та визначення її структури, спираючись на класичне робоче визначення педагогічної позиції А. Марковою, яка під професійними педагогічними позиціями розуміє стійкої системи ставлень вчителя (до учня, до себе, до колег), що визначають його поведінку, ми прийшли до висновку про те, що професійна позиція майбутнього вчителя – це інтегральна характеристика особистості педагога – суб'єкта діяльності, яка виявляється у його соціальній і професійній активності, у сумлінному ставленні до своїх обов'язків та у сукупності його професійно – значущих якостей і формується в процесі фахової підготовки під системоутворюючим впливом навчально – виховних, методичних і виробничо – технологічних заходів. Професійна позиція майбутнього вчителя має морально – етичний і ціннісний контекст у розумінні ним педагогічної дійсності та передбачає рефлексію власної діяльності.

З метою глибшого розуміння поняття професійної позиції майбутнього вчителя, який керується на орієнтири гуманістичної освітньої парадигми, ми повинні проаналізувати різновиди професійно – педагогічних позицій у їх типологічному та рольовому аспектах. Типологія як така являє собою класифікацію за суттєвими

ознаками, тому типи педагогічних позицій, проаналізовані нами, відповідають цій характеристиці.

Так, наприклад, А. Маркова у педагогічній діяльності виділяє різні типи позиції вчителя: суб'єкта інформації, наочника, методиста, дослідника, організатора діяльності учасників навчального процесу. У спілкуванні вчитель може виступати з позиції організатора, партнера і фасилітатора цього процесу [1, 72]. Л. Байбородова у своїй типології поділяє професійну позицію педагога на дистанційну (визначає духовну відстань між суб'єктами взаємодії), рівневу (характеризує ієрархічний зв'язок педагога і учасників навчального процесу в процесі їх взаємодії, тобто розташування суб'єктів відносно одне одного) і кінетичну (визначає положення однієї людини по відношенню до іншої у спільній діяльності, у спільному русі до поставленої мети) [2, 43].

Отже, як бачимо, типологія педагогічних позицій якісно доповнює їх зміст і дає вчителю можливість варіювати стилі своєї поведінки в процесі педагогічної взаємодії.

Характеризуючи професійну позицію вчителя у рольовому аспекті, зазначимо, що роль має значно ширші смислові межі, ніж типологія, бо роль – це гра, це і набір функцій, і характеристика поведінки. Саме з акторською діяльністю порівнюють професію вчителя, бо він виконує у педагогічному процесі велику кількість ролей (вихователя, наставника, колеги тощо), і кожного разу роль учителя носить соціальний характер, бо він є представником соціуму і учасником соціальної взаємодії.

Вивчаючи рольові особливості педагогічної позиції, ми звернули увагу на наукові висновки Л. Ітельсона, на думку якого, педагог може виступати в ролі: інформатора, якщо він обмежується повідомленням вимог, норм, переконань; друга, якщо він прагне проникнути в душу дитини; диктатора, якщо він насильницьким шляхом нав'язує норми і ціннісні орієнтації в свідомість вихованців; радника, якщо він використовує обережне умовляння; прохача, якщо прохає бути таким «як належить», допускає лестоці; натхненника, якщо прагне захопити цікавими цілями, ідеями. Кожна позиція може давати позитивний і негативний ефект залежно від особистості педагога [3, 192].

Підсумовуючи сказане зазначимо, що професійна позиція майбутнього вчителя є інтегральне і динамічне утворення, яке залежить від зростаючих потреб часу і суспільства у висококваліфікованих педагогічних працівниках. В аспекті гуманістичної освітньої парадигми актуальною проблемою виступає не лише формування чіткої професійної позиції педагога, а й досконале вивчення її рольових та типологічних особливостей, які наразі є недостатньо дослідженими і складають перспективи наших подальших розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. - М.: Академия, 1996. - 278 с.
2. Байбородова Л.В. Взаимодействие педагогов и учащихся в школьном коллективе. / Л.В. Байбородова. — Ярославль, 1991. — 264 с.

Євген Мамчур
Уманський державний
педагогічний університет
ім. Павла Тичини
(м. Умань, Україна)

ЕСТЕТИЧНИЙ СМАК ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Сьогодні як ніколи, ефективність педагогічної праці в закладах освіти різних рівнів акредитації залежить від якості формування загальної культури майбутніх педагогів. Естетичний смак як феномен культури особистості є предметом дослідження філософів, психологів, соціологів, культурологів та педагогів (В. Андрущенко, О. Буров, А. Зись, І. Зязюн, Л. Левчук, О. Семашко, І. Бех, Л. Виготський, Т. Бабенко, В. Бутенко, В. Дряпіка, І. Зязюн, Н. Калашник, Л. Масол, Б. Неменський, Н. Миропольська, І. Пацалюк, Г. Шевченко та ін.).

Вищий педагогічний навчальний заклад – це середовище не просто культури, а й джерело народження вищих духовних цінностей, у тому числі й естетичних. У вищій школі, яка здійснює професійну підготовку, на завершальну стадію переходить процес формування світоглядних установок особистості (світосприйняття, світорозуміння, світовідношення). Навчання у вищому педагогічному закладі освіти – це момент, коли молода людина здійснює вибір смислу життя відповідно до моральних та естетичних ідеалів.

У педагогічному словнику під редакцією М. Ярмаченка зазначено, що «естетичний смак – компонент структури особистості, одна з форм її ставлення до довкілля. Відображає уподобання людини і має яскраве емоційне забарвлення. Виявляється у вибірковому ставленні до об'єктів у формі безпосередніх, емоційних реакцій, оцінних суджень. В основі естетичного смаку лежить здатність людини емоційно реагувати на явища природи, суспільного життя та оцінювати їх; формується в індивідуальному досвіді людини. Процес формування естетичного смаку пов'язаний з формуванням ідеалів і переконань особистості. На його розвиток впливають умови життя, професійна орієнтація, культурний рівень людини» [2].

Формування естетичного смаку у майбутніх педагогів як важливого показника загальної культури особистості досить актуальне на сучасному етапі розвитку нашого суспільства. Саме одвічні ознаки краси людської культури – інтелігентність, освіченість, толерантність, витонченість мистецько-художнього смаку, вишуканість манери та – поведінки стають тими дефіцитами, які не можуть компенсувати